

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 81'27:355:93/94

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2026.40.10>

Олена МИХАЙЛОВА, канд. філол. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-3613-4858
e-mail: mikhailova_elena@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Валерій ЧЕМЕС, канд. філол. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0001-5820-7424
e-mail: chemes@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СИМВОЛІКА МІЛІТАРНИХ ЕРГОНІМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: ДАВНЬОРИМСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ

Вступ. У лінгвокультурі давніх греків і римлян існувала складна візуально-вербальна система ідентифікації бойових підрозділів, яка вплинула на формування знаків розрізнення більшості сучасних армій світу. Мета нашої розвідки полягає у з'ясуванні джерел походження символіки вербальних засобів ідентифікації військових угруповань Збройних Сил України, а саме мілітарних ергонімів з елементами греко-римської культурної спадщини. Актуальність комплексного дослідження цього виду онімів зумовлена інноваційними процесами в галузі військової номінації, оновленням і поширенням складу мілітарних ергонімів в українському ономастичному просторі через активізацію бойових дій.

Методи. У дослідженні застосовано такі лінгвістико-літературознавчі методи: описовий, зіставний, лінгвокультурологічний, а також метод контекстуального аналізу. Об'єктом дослідження є мілітарні ергоніми на позначення бойових підрозділів ЗСУ, а предметом – елементи грецько-латинського походження в українських назвах військових підрозділів, представлених у виданні 'In hoc signo vinces', на сайтах МО України та сайтах окремих військових підрозділів, а також латинські мілітарні ергоніми із зібрання *Notitia dignitatum et administrationum...* та дані сайту *List of Roman legions*.

Результати. З'ясовано, що основи сучасної системи військової ідентифікації були закладені в Давньому Римі, де за часів Пізньої республіки кожен легіон мав порядковий номер і почесну назву-когномен (лат. *cognomen ex virtute*), яка містила інформацію описового або символічно-меморіального характеру та визначала: регіон формування, божественного покровителя, ім'я імператора-засновника, ознаку бойових якостей тощо. Мілітарні ергоніми на позначення легіонів представляли типову трикомпонентну структурну модель у вигляді словосполучень із цифровим ідентифікатором і когноменом, вираженим відонімним прикметником або зрідка – іменником, та стали зразком наслідування в сучасній системі вербальної ідентифікації.

Висновки. Доведено, що українські мілітарні ергоніми, до складу яких залучені елементи греко-римського походження, зокрема прецедентні імена з античної міфології, крім базової номінативної функції, виконують символічну, меморіально-естетичну функцію, підкреслюють мужність і боєздатність українських воїнів, підвищують престижність військової служби, забезпечують іміджеву підтримку та впізнаваність військових підрозділів, засвідчують належність традиції української мілітарної культури до європейського цивілізаційного простору в її історичній тягловості.

Ключові слова: символічна номінація, український онімний простір, мілітарні ергоніми, грецько-латинські власні назви, вербальна ідентифікація

Вступ

Ще за часів античності в римському війську існувала розгалужена система ідентифікації бойових підрозділів, яка вплинула на формування сучасних знаків розрізнення більшості армій світу, зокрема вербальних, що належать до категорії мілітарних ергонімів. Ідентифікаційна система римлян передбачала застосування візуально-словесних колективних та індивідуальних військових знаків. У функції колективних візуальних знаків були поширені різні інформаційно-декоративні елементи: орел (лат. *aquila*) – зооморфний знак легіону; вексіллюм (лат. *vexillum*) – прообраз сучасного прапора, який мав вигляд прямокутного полотнища з назвою та емблемою легіону, сігнум (лат. *signum*) – знак військових підрозділів менших за легіон (центурії, маніпули, когорти) у вигляді металевих фігурних зображень (круглі диски, півмісяці, вінки, розкрита долоня та ін.), закріплених на довгій жердині (Однороженко, 2025, с. 16–17). Індивідуальні знаки ідентифікації римських легіонерів були представлені емблемами на щитах, різноманітними видами декоративного оздоблення військових обладунків (шоломів, панцирів або окремих видів зброї).

Мета нашої наукової розвідки – з'ясувати джерела походження символіки вербальних засобів ідентифікації військових угруповань, окреслити інноваційні процеси в

номінації військових об'єднань Збройних Сил України (ЗСУ). Об'єкт дослідження – мілітарні ергоніми на позначення бойових підрозділів ЗСУ. Предмет дослідження – елементи античної культурної спадщини в назвах військових підрозділів української армії. Матеріалом дослідження слугують українські мілітарні ергоніми, представлені у виданні "In hoc signo vinces. Історія підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України" (автори: О. Однороженко, В. Поцелуйко, О. Руденко, О. Шереметьєв), а також на спеціалізованому сайті Міністерства оборони України та сайтах окремих військових підрозділів. До аналізу також залучено латинські мілітарні ергоніми із зібрання *Notitia dignitatum et administrationum omnium tam civilium quam militarium* – Список усіх звань і посад, як цивільних, так і військових (The Latin Library) та матеріали сайту *List of Roman legions* – Перелік римських легіонів (Imperium Romanum).

Назви військових формувань ЗСУ належать до особливої категорії *nomina propria*, яку можна визначити як мілітарні (лат. *militaris* – "військовий") ергоніми (грец. έργον – "робота" + όνομα – "ім'я"). Дослідження власних назв, пов'язаних із військовою сферою людської діяльності, набуло актуальності з переходом до активної фази військового протистояння та поширенням бойових дій значною територією країни. Українська армія розпочала

© Михайлова Олена, Чемес Валерій, 2026

безпрецедентну боротьбу не тільки за існування нашої держави, але також за збереження української ідентичності, за право наслідування традицій, які тісно пов'язують Україну із сучасною Європою.

Методи

Мета наукової розвідки, специфіка об'єкта та різноманітність залученого матеріалу зумовили комплексний підхід до вибору лінгвістико-літературознавчих методів дослідження. Було застосовано описовий метод – для узагальнення та інтерпретації відібраного матеріалу, зіставний – для визначення універсальних і національно-специфічних особливостей латинських і українських мілітарних ергонімів, лінгвокультурологічний – для з'ясування джерел походження вербальних засобів ідентифікації, а також метод контекстуального аналізу – для визначення функціонально-семантичних особливостей власних назв на позначення військових підрозділів.

Результати

Процес реформування українського війська передбачав відмову від радянського минулого як у сфері озброєння та армійського вишколу, так і в галузі військової символіки: оновлене військо потребувало нової айдентики. За короткий період ЗСУ повністю змінили пострадянську армійську символіку: з одного боку, наслідуючи кращі зразки світової військової практики, з іншого – зберігаючи спадковість, спираючись на європейські та власні національні традиції. Трансформація української армії позначилася на всій системі ідентифікації ЗСУ, спричинила кількісні і якісні зміни в системі військових назв і символів (Соловйова, 2021). Новий етап історії України пришвидшив інноваційні процеси в ономастичному просторі української мови, актуалізував чисельне зростання різновиду ергонімів, пов'язаних із військовою сферою. Останнім часом завдяки урізноманітненню видів людської діяльності в українській ономастиці окреслилася тенденція до розширення понятійної сфери цієї категорії пропріальних онімів (Вербич, 2014; 2020). Так, український дослідник *nomina propria* О. Белей визначає такі види спеціалізованих ергонімів: "власні назви комерційно-виробничих підприємств, власні назви політико-ідеологічних інституцій, власні назви державно-адміністративних установ, власні назви національно-культурних товариств, власні назви творчо-мистецьких клубів, власні назви музично-театральних та художніх клубів, власні назви науково-інтелектуальних товариств та об'єднань за інтересами, а також власні назви *військово-вих формуваль* та *підрозділів*" (Белей, 2024, с. 87).

З початком активних бойових дій мілітарні ергоніми почали регулярно вживатися в повсякденному мовленні українців, а деякі з них набули особливої популярності. "Азов", "Айдар", "Вовки Да Вінчі", "Едельвейс", "Магура" та ін. – відомі назви армійських підрозділів, славетний бойовий шлях яких розпочався ще 2014 р. (Карпов, 2016). До категорії мілітарних онімів належать також прагматоніми – назви сучасних видів озброєння: "Байрактар", "Джавелін", "Ступна", "Хаймарс" та ін. У цей складний період переходу українського війська на стандарти НАТО представники Міністерства оборони України намагаються закласти основи нової мілітарної культури, розробити єдині підходи, регламентувати впровадження сучасних декоративно-інформаційних елементів, зокрема й візуально-вербальних, підвищити рівень відповідальності посадових осіб у питаннях оновлення військової символіки ЗСУ (Методичні рекомендації, 2018).

Незважаючи на увагу, яку сьогодні суспільство приділяє військово-оборонній сфері, мілітарні оніми залишаються мало опрацьованим об'єктом української

ономастики та потребують фахових комплексних досліджень. Серед нечисленних студій із військової термінології початку XXI ст. більшість робіт присвячена функціонально-поняттєвій класифікації мілітарної лексики, зокрема деяким категоріям *nomina propria* (Белей, 2024; Ельнікова, 2022; Навальна, & Спир, 2022), а також лінгвокультурологічному аспекту номінації різних видів зброї (Гойсак, 2022; Левков, 2023; Литовченко, 2016; Мірошніченко, 2023; Огнев, 2022, Печерський, 2022 та ін.). Окрему групу становлять теоретичні дослідження онімної лексики загального характеру, де визначено структуру онімного простору української мови і базові критерії її аналізу (Торчинський, 2010, 2014; Бучко, & Ткачова, 2012; Karpenko, & Neklesova, 2024 та ін.). Особливий інтерес викликають студії з когнітивної ономастики, спрямовані на висвітлення символічної функції онімів та їхній зв'язок із теорією прецедентності (Карпенко, 2010).

З погляду діакронії історія мілітарних ергонімів як вербальних знаків розрізнення військових підрозділів налічує понад два тисячоліття, беручи початок у Давньому Римі часів Пізньої республіки. У цей період, особливо під час правління Г. Ю. Цезаря, були закладені основи системи військової ідентифікації, яка передбачала наявність порядкового номера і власної назви для кожного римського легіону. Мілітарні ергоніми були покликані виконувати інформативну та номінативно-розпізнавальну функції, тому мали у своєму складі іменник *legio* та два види означень – порядковий номер і назву-когномен. Цифровий показник вважався допоміжним засобом ідентифікації, оскільки час від часу змінювався в процесі оновлення або реформ у римській армії. До певної плутанини призводило також те, що імператори як почесні засновники легіонів мали право присвоювати нові порядкові номери, попри вже наявний перелік. Отже, ідентифікаційну функцію насамперед виконувала почесна назва-когномен (лат. *cognomen ex virtute*), яка не тільки вирізняла легіон з-поміж інших, але містила також різнобічну інформацію, зокрема історію формування підрозділу, бойовий шлях, імена божественних покровителів і засновників.

Поняття "когномен" у Давньому Римі було частиною онімного ідентифікаційного коду повноправного римського громадянина. Антропонімічна формула складалася з трьох власних назв: ім'я (лат. *praenomen*), родове ім'я (лат. *nomen*, або *nomen gentile*), прізвище (лат. *cognomen*). Як і сучасні прізвища, когномени вказували на зовнішні особливості людини, індивідуальні риси характеру тощо. Так, повне ім'я Юлія Цезаря (лат. *Gaius Julius Caesar*) буквально перекладається як "Гай з роду Юліїв Кучерявий". На думку відомого римського історика Плінія Старшого, когномен Цезар походить від латинського іменника *caesaries* – "кучері". Крім когноменів описового характеру, були також поширені почесні назви, які вказували на особливі заслуги носія імені та виконували меморіальну функцію. Для прикладу, ім'я Август (лат. *augustus* – "величний, божественний"), присвоєне сенатом Риму Октавіану як першому римському імператору (лат. *Octavianus Augustus*), згодом перетворилося на офіційний імператорський титул.

Поняття "когномен" із часом поширилося на військову сферу та почало використовуватися як засіб вербальної ідентифікації бойових підрозділів армії римлян. Назва легіонів – найбільш дієдатного формування – традиційно мала тричленну структуру, схожу на римську антропонімічну формулу. На першій позиції був іменник на позначення бойового підрозділу (лат. *legio, onis* f), далі – порядковий номер, а наприкінці – когномен легіону, виражений відонімним прикметником або

іменником-прикладкою. Ці мілітарні когномени містили інформацію описового або символічно-меморіального характеру та визначали: 1) регіон формування – *Legio III Gallica* – 3-й Галльський легіон, набраний Г. Ю. Цезарем у галльських провінціях під час громадянської війни; 2) ім'я божественного покровителя – *Legio XV Apollinaris* – 15-й легіон на честь Аполлона (букв. Аполлоніїв), сформований Г. Ю. Цезарем у 58 р. до н. е. і оновлений Октавіаном Августом після загибелі Цезаря; *Legio I Minervia* – 1-й легіон на честь Мінерви (букв. Мінервин), заснований імператором Доміціаном; 3) ім'я імператора-засновника – *Legio III Diocletiana* – 3-й легіон Діоклетіана (букв. Діоклетіанів); 4) ознаку бойових якостей – *Legio XII Fulminata* – 12-й легіон Блискавичний; *Legio XXI Rapax* – 21-й легіон Стрімкий; *Legio VI Victrix* – 6-й легіон-переможець та ін.

За синтаксичною будовою мілітарні ергоніми на позначення легіонів були іменниковими словосполученнями з цифровим ідентифікатором і когноменом, вираженим відонімним прикметником або зрідка – іменником, отже типова структурна модель латинського мілітарного ергоніма: *іменник + порядковий номер + прикметник-когномен*, де ад'єктивний когномен виконує роль узгодженого означення (*Gallica, Apollinaris, Minervia, Diocletiana, Fulminata, Rapax*). Відонімні прикметники походять від топонімів (*Gallica, Germanica*), міфонімів (*Apollinaris, Minervia*) або антропонімів (*Diocletiana*), указують на належність легіону до регіону формування, покровительство божественного персонажа або історичної особи та виконують охоронно-меморіальну функцію. Нечисленну групу становлять когномени-прикладки, виражені іменником у формі називного відмінка (*Victrix, Liberatrix*). Почесна назва вказує на бойові здобутки легіону та виконує своєрідну "рекламну" функцію.

Римську систему розрізнення військових формувань наслідують сучасні армії країн Європи та блоку НАТО, зокрема й військові підрозділи ЗСУ. Українські мілітарні ергоніми за синтаксичною будовою є розгорнутими іменниковими словосполученнями з підрядним типом синтаксичного зв'язку, які складаються з порядкового номера, назви організаційно-штатної структури військового формування (батальйон, бригада, полк тощо), характеристики діяльності та призначення військового формування, а також символічної назви-когномена. Залежно від частиномовної належності когномен може бути виражений одним із видів онімів або відонімним прикметником. Найчастіше поміна *prorgia* (міфонім, топонім, фітонім та ін.) виконують функцію означення та сполучаються з іменником у ролі прикладки та беруться у лапки, наприклад: 429 окрема бригада безпілотних систем "Ахіллес"; 22 окрема батальйон безпілотних систем "Кратос"; 65 окрема механізована бригада "Великий Лу"; 10 окрема гірсько-штурмова бригада "Едельвейс" та ін. Типова модель утворення цього виду мілітарних ергонімів має такий вигляд: *порядковий номер + прикметник (описова характеристика) + іменник (номенклатурна назва) + іменник-когномен (символічна назва)*.

Мілітарні ергоніми, до яких увійшли антропоніми, становлять складну аналітичну форму, де символічний когномен виконує роль розгорнутого синтаксично неподільного словосполучення в родовому відмінку однини та вказує на належність військового об'єднання почесному покровителю. У такому разі на першій позиції стоїть іменник у родовому відмінку однини *імені*, далі – антропонім з уживанням титулу або звання історичної особи, на честь якої названо підрозділ, наприклад: 24 окрема механізована бригада *імені короля Данила*; 30

механізована бригада *імені князя Костянтина Острозького* та ін. Прецедентна власна назва виконує важливу символічно-меморіальну функцію, підкреслює зв'язок історичного минулого із сьогоденням, слугує почесною відзнакою бойових заслуг підрозділу та затверджується окремим наказом Головнокомандувача ЗСУ.

Серед українських мілітарних ергонімів можемо виокремити групу, яка містить узгоджені з номенклатурною назвою ад'єктивні когномени, що походять від топонімів, наприклад: 95 окрема десантно-штурмова *Поліська* бригада; 148 окрема артилерійська *Житомирська* бригада; 160 зенітна ракетна *Одеська* бригада та ін. Топонімічна назва вказує на місце формування або дислокації бойового підрозділу, символізує особливий зв'язок із регіоном, де відбувається набір до війська.

Предметом нашого дослідження обрано грецько-латинські когномени, які увійшли до складу українських військових ергонімів. Формальною ознакою багатьох із них є відтворення символічної назви латиницею, що нагадує про збереження європейських традицій у сучасній мілітарній культурі, наприклад, батальйон безпілотних систем "*Signum*"; 412 окремий полк "*Nemesis*", батальйон безпілотних систем "*Fatum*" та ін. Латинські назви виконують іміджеві функції та асоціюються з історичним періодом, коли латина в Європі була основною мовою геральдики. Поширенню популярності латинської мови як засобу ідентифікації сприяє не тільки використання військовими підрозділами латинських когноменів у назвах, але також девізні стрічки з мотиваційними написами латиною, які прикрашають шеврони ЗСУ.

На шевроні 24 окремої механізованої бригади імені короля Данила можемо бачити родовий герб Романовичів – коронований золотий лев і напис латиною *Milites regum* – "Королівські воїни" (букв. воїни королів), що пов'язує військовий підрозділ з найвидатнішим правителем Давньої Русі, королем Данилом Романовичем (*Daniel Ruthenorum Rex, 1201–1264*). За час правління він зумів відновити політичну єдність, боровся із зовнішньою агресією Угорського королівства та успішно провів реформи у війську.

На шевроні 30 механізованої бригади імені князя Костянтина Острозького зображений родовий герб князів Острозьких і девізна стрічка з гаслом *Dei gratia* – "Милістю божою". Вираз є частиною титулу європейських монархів, зокрема і князя Острозького: *Dei Gratia Dux Ostrogiano* – "Волею Божою князь в Острозі" (досл.).

Девізну стрічку шеврона 14 радіотехнічної бригади імені Богдана Хмельницького прикрашає когномен *Omni videns* – "Все бачимо" (sic!). За граматичними ознаками це дієприкметник теперішнього часу активного стану *omnividens* – "всевидячий, а, е" у називному відмінку однини, який має бути узгодженим із номенклатурною назвою "бригада". *Oculus omnividentis* – "всевидяче око" є символом бойових якостей підрозділу, який охороняє небо України. Таку саму форму називного відмінка однини має латинський прикметник-когномен *Immitis* – "Безжалюсний" (sic!), який граматично узгоджений із назвою "бригада" й символізує відданість боротьбі із ворогом бійців елітної 71 окремої егерської бригади.

Приклади використання символічних ад'єктивних когноменів латинського походження є поширеним явищем,

характерним для різних армій світу. Скажімо, Корпус морської піхоти США має на шевронах підрозділу латинський напис *Semper fidelis* – "Завжди вірний".

Українські мілітарні ергоніми, згідно з традиціями давніх римлян, містять як прецедентні феномени імена греко-римських богів і героїв, мають символічну мотивацію, яка ґрунтується на метонімії: Nemesis – Немезида, давньогрецька богиня помсти, яка є символом невідворотності покарання злочинців; Fatum – у міфології давніх римлян має значення "жереб", "вирок", "зла доля", асоціюється з переслідуванням і неминучою відплатою ворогам; Ахіллес – найвідоміший герой Троянської війни, неперевершений воїн, символ хоробрості та військової вправності; Кратос – давньогрецький титан, ім'я якого асоціюється із силою і владою.

Дискусія і висновки

Реформування українського війська характеризувалося не лише відмовою від радянського минулого у сфері озброєння та армійського вишколу, але й оновленням системи ідентифікації військових підрозділів, що знайшло своє відображення в ономастичному просторі української мови, актуалізувало кількісне зростання власне військових ергонімів, призвело до переосмислення історичних джерел сучасної військової айдентики. Розгалужена система ідентифікації підрозділів у Давньому Римі слугувала потенційним зразком наслідування для сучасних армій світу. Мілітарні ергоніми на позначення давньоримських легіонів мали базову трикомпонентну модель: *іменник + порядковий номер + прикметник-когномен (Legio III Gallica, Legio XV Apollinaris)*, представляли іменникові словосполучення із цифровим ідентифікатором і когноменом, вираженим відонімним прикметником або зрідка – іменником (*Legio VI Victrix*). Українські мілітарні ергоніми також є іменниковими словосполученнями з підрядним типом зв'язку, але представляють більш складну синтаксичну модель із визначенням порядкового номера, назви організаційно-штатної структури військового формування (батальйон, бригада, полк тощо), характеристики діяльності та призначення військового підрозділу, а також символічної назви-когномена. Додатковим засобом візуальної ідентифікації є відтворення власної назви збройного формування латиницею (412 окремих полк "*Nemesis*"), а також вживання латинськомовних мотиваційних написів на шевронах ЗСУ (*Omnividents, Immitis*). Елементи греко-римського походження в українських мілітарних ергонімах, зокрема прецедентні імена з античної міфології, крім базової номінаційної функції, виконують символічну й меморіально-естетичну функції, вказують на бойові якості українських воїнів, забезпечують іміджеву підтримку та впізнаваність військових підрозділів, наслідують традиції часів давньої Греції і Риму, засвідчують тяглість української мілітарної культури та її належність до європейського цивілізаційного простору.

Внесок авторів: Олена Михайлова – концептуалізація, методологія; Валерій Чемес – методологія, формальний аналіз; Олена Михайлова – валідація даних, написання (оригінальна чернетка); Валерій Чемес – написання (перегляд і редагування).

Джерела фінансування. Автори заявляють про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

Список використаної літератури

Белей, О. (2024). До питання про інновації терміно-поняттєвої системи в українській ономастиці воєнного періоду XXI століття. *Slavica Wratislaviensia*, 180, 83–96. <https://doi.org/10.19195/0137-1150.180.6>

Бучко, Д. Г., & Ткачова, Н. В. (2012). *Словник української ономастичної термінології*. Ранок-НТ.

Вербич, С. О. (2014). Трансформація українського онімного простору: внутрішньо- та позаомовні чинники. *Мовознавство*, 2, 15–23. <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/3cf96116-6095-486d-8f98-ab612d98a975/content>

Вербич, С. О. (2020). Українська ономастична термінологія: проблеми нормалізації та кодифікації. *У пошуках гармонії мови*. (с. 180–188). Видавничий дім Дмитра Бураго.

Гойсак, В. (2024). Особливості функціонування власних назв військової техніки та зброї в сучасній українській мові (на прикладі онімів "Джавелін", "Байрактар", "Хаймарс"). *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 12(2), 33–45. <https://doi.org/10.14746/sup.2024.12.2.2>

Сльникова, Н. (2022). Неологізми у медіатекстах періоду воєнного стану в Україні. У *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану* (Вип. 1, с. 298–300). ХНУВС. https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/2250/1/%D0%A5%D0%9D%D0%A3%D0%92%D0%A1_26.05.2022%20%281%29.pdf

Карпенко, О. (2010). *Когнітивна ономастика*. Фенікс.

Карпов, В. (2016). *Українська звитяга у символах*. Видавець Олег Філюк. https://nakkim.edu.ua/images/Instytutu/nauka/vydannia/Karpov_V_V_Ukrayinska_Zvityaga.pdf

Левков, О. (2023, 29 січня). Смертельний "Спис" проти броні окупантів: "вбивця танків" ПТРК Javelin у війні в Україні. *Еспресо*. <https://espreso.tv/smertelnyy-spis-proti-broniokupantiv-vbivtsya-tankiv-ptrk-javelin-u-viyni-v-ukraini>

Литовченко, І. (2016). *Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд)* (В. Колоїз, Ред.). Видавець Роман Козлов. <https://doi.org/10.31812/0564/515>

Методичні рекомендації МО ЗСУ. (2018). <https://www.ukrmilitary.com/2018/11/rules.html>

Мірошниченко, Б. (2023, 9 лютого). Від автотранспорту до ударних безпілотників. Як турецький виробник Bayraktar здобув світову славу. *Економічна правда*. <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/02/9/696862/>

Навальна, М., & Спів, О. (2022). Функційно-семантичні особливості використання військової лексики в мові газети "День". В *Закарпатські філологічні студії*, 25(1), 36–42. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/25/part_1/6.pdf

Отнев, О. (2022). ПТРК Javelin – чим він крутий і як допомагає українській армії. *УНІАН*. <https://www.unian.ua/weapons/ptrk-javelin-chim-vin-krutyi-i-yak-dopomagaeyukrajinskiy-armiji-ostanni-novini-11774992.html>

Однороженко, О., Поцелуйко, В., Руденко, О., & Шереметьєв, О. (2025). *In hoc signo vinces. Історія підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України в знаках і символах*. Фоліо.

Печерський, А. (2022, 24 вересня). "Джавелін" – дротик, який лишає ворога без броні. *АрміяInform*. <https://armyinform.com.ua/2022/09/24/dzhavelin-drotyk-yakij-lyshaye-voroga-bez-broni/>

Соловйова, Т. О. (2021). Прецедентні ергоніми в українськомовному політичному дискурсі постреволюційного періоду. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 32(71), № 6(1). <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-1/09>

Торчинський, М. (2014). Онімна система і критерії її аналізу. *Наукові записки ТНТУ. Серія: Мовознавство*, 2(24), 282–287.

Торчинський, М. М. (2010). *Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови* [Дис. д-ра філол. наук: 10.02.01. Київський національний університет ім. Т. Шевченка].

Imperium Romanum. (n.d.). *List of Roman legions*. https://imperiumromanum.pl/en/roman-army/units-of-roman-army/roman-legion/list-of-roman-legions/#google_vignette

Karpenko O., & Neklesova V. (2024). *A Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology*. University Book.

The Latin Library. (n.d.). *Notitia dignitatum et administrationum omnium tam civilium quam militarium*. <https://www.thelatinlibrary.com/notitia.html>

References

Beley, O. (2024). On the question of innovations in terminology and conceptual system in Ukrainian onomastics during wartime in the 21st century. *Slavica Wratislaviensia*, 180, 83–96. <https://doi.org/10.19195/0137-1150.180.6> [in Ukrainian].

Buchko, D. H., & Tkachova, N. V. (2012). Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology. Ranok-NT [in Ukrainian].

Hojsak, W. (2024). Proper names of military equipment and weapons in modern Ukrainian (on the example of the onyms "Javelin", "Bayraktar", "HIMARS"). *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 12(2), 33–45. <https://doi.org/10.14746/sup.2024.12.2.2>

Imperium Romanum. (n.d.). *List of Roman legions*. https://imperiumromanum.pl/en/roman-army/units-of-roman-army/roman-legion/list-of-roman-legions/#google_vignette

Yelnikova, N. (2022). Neologisms in media texts during the period of martial law in Ukraine. In *Pidhotovka pravookhorontsiv v systemi MVS Ukrainy v umovakh voiennoho stanu*. (Vol. 1, pp. 298–300). KhNUVS [in Ukrainian].

Karpenko, O. (2010). Cognitive onomastics. Feniks [in Ukrainian].

Karpenko, O., & Neklesova, V. (2024). *A Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology*. University Book.

Karpov, V. (2016). *Ukrainska zvytiaha u symvolakh* [Ukrainian victory in symbols]. Vydavets Oleh Filiuk [in Ukrainian].

Levkov, O. (2023, January 29). Deadly "Spear" against the armor of the occupiers: the "tank killer" Javelin ATGM in the war in Ukraine. <https://espreso.tv/smertelny-spis-proti-broniokupantiv-vbivtsya-tankiv-ptk-javelin-u-viyini-v-ukraini> *Espresso* [in Ukrainian].

Lytovchenko, I. (2016). Dynamic processes in the military vocabulary of the Ukrainian language (names of weapons, ammunition, structures (V. Koloiz, Ed.). Vydavets Roman Kozlov. <https://doi.org/10.31812/0564/515> [in Ukrainian].

Methodological recommendations of the Ministry of Defense of the Armed Forces of Ukraine. (2018). <https://www.ukrmilitary.com/2018/11/rules.html> [in Ukrainian].

Miroshnychenko, B. (2023, February 9). From auto parts to impact drones. How Turkish manufacturer Bayraktar gained world fame. *Ekonomichna Pravda*. <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/02/9/696862/> [in Ukrainian].

Navalna, M., & Spys, O. (2022). Functional and semantic features of the use of military vocabulary in the language of the newspaper "Den". *Zakarpatski filologichni studii*, 25(1), 36–42. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/25/part_1/6.pdf [in Ukrainian].

Ohniv, O. (2022, March 23). Javelin ATGM – what makes it cool and how it helps the Ukrainian army. *UNIAN*. <https://www.unian.ua/weapons/ptk-javelin-chim-vin-krutiy-i-yak-dopomagayeuukrajinskiy-armiji-ostanni-novini-11774992.html> [in Ukrainian].

Odnorozhenko, O., Potseluiko, V., Rudenko, O., & Sheremetiev, O. (2025). In hoc signo vinces. History of the units of the Ground Forces of the Armed Forces of Ukraine in signs and symbols. *Folio* [in Ukrainian].

Pecherskyi, A. (2022, September 24). "Javelin" is a dart that leaves the enemy without armor. *ArmiiaInform*. <https://armyinform.com.ua/2022/09/24/dzhavelin-drotyk-yakyj-lyshaye-voroga-bez-broni/> [in Ukrainian].

Soloviova, T. O. (2021). The precedent ergonyms in the Ukrainian-speaking political discourse of post-revolutionary period. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria: Filologhiia. Zhurnalistyka*, 32(71), № 6(1). <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-1/09> [in Ukrainian].

The Latin Library. (n.d.). *Notitia dignitatum et administrationum omnium tam civilium quam militarium*. <https://www.thelatinlibrary.com/notitia.html>

Torchynskyi, M. (2014). Onymic system and criteria of its analysis. *Naukovi zapysky TNPU. Seria: Movoznavstvo*. 2(24), 282–287. [in Ukrainian].

Torchynskyi, M. M. (2010). Structure, typology and functioning of the onymic vocabulary of the Ukrainian language [Doctoral dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv] [in Ukrainian].

Verbych, S. O. (2014). The transformation of Ukrainian onomastic space: intra- and extralingual factors. *Movoznavstvo*, 2, 15–23. <https://nasplib.isoftware.com/server/api/core/bitstreams/3cf96116-6095-486d-8f98-ab612d98a975/content> [in Ukrainian].

Verbych, S. O. (2020). Ukrainian Onomastic Terminology: Problems of Normalization and Codification. In *U poshukakh harmonii movy* (pp. 180–188). Dmytro Burago Publishing House [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 15.02.25
Прорецензовано / Revised: 25.02.26
Схвалено до друку / Accepted: 31.03.26
Опубліковано / Published: 31.05.26

Olena MYKHAILOVA, PhD (Philol.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0002-3613-4858

e-mail: mikhailova_elena@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Valeriy CEMES, PhD (Philol.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0001-5820-7424

e-mail: chemes@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE SYMBOLICS OF MILITARY ERGONYMS FOR DESIGNATING UNITS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE: ANCIENT ROMAN TRADITIONS AND MODERN INNOVATIONS

Background. *Even in the times of the ancient Greeks and Romans, there was a complex visual verbal system of identification of combat units, which influenced the formation of insignia of the most modern armies of the world. The purpose of our investigation is to clarify the originating sources of symbolics of verbal means identifying military groups of the Armed Forces of Ukraine, namely military ergonyms with the elements of antique cultural heritage designating combat units of the Armed Forces of Ukraine. The relevance of a comprehensive study of this type of onyms is due to innovative processes in the field of military nomination, updating the composition of military ergonyms in the Ukrainian onomastic space due to the intensification of hostilities.*

Methods. *The following linguistic and literary methods were used in the research process: descriptive, comparative, linguo-cultural, as well as the method of contextual analysis. The object of the study is military ergonyms for the designation of combat units of the Armed Forces of Ukraine, and the subject is the elements of Greek and Latin origin in the Ukrainian names of military units presented in the publication "In hoc signo vinces", on the websites of the Ministry of Defense of Ukraine and of individual military units, as well as Latin military ergonyms from the collection "Notitia dignitatum" and the data from the website "List of Roman legions".*

Results. *It was clarified that the foundations of the modern system of military identification were laid in Ancient Rome, where during the Late Republic each legion had a serial number and an honorary name-cognomen (latin "cognomen ex virtute"), which contained information of a descriptive or symbolic-memorial nature and determined: the region of formation, divine patron, the name of the founding emperor, a sign of combat qualities, etc. From a grammatical point of view, military ergonyms for legions were word combinations with a digital identifier and a cognomen, expressed by an adjective formed from a proper name or occasionally by a noun, which became a model for imitation in the modern system of verbal identification.*

Conclusions. *It was proven that Ukrainian military ergonyms, which include elements of Greek and Latin origin, in particular precedent names from ancient mythology, in addition to the basic nominative function, perform a symbolic, memorial and aesthetic function, indicate the courage and special fighting efficiency of Ukrainian soldiers, increase the prestige of military service, provide image support and recognition of military units, and testify, that Ukrainian military culture belongs to the European civilization space and its continuity.*

Keywords: *symbolic nomination, Ukrainian space of onyms, military ergonyms, Greek and Latin proper names, verbal identification.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі ч і інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.